(נו) * וְאֵינוֹ מְבָרֵךְ אַחֲרָיו. וְיֵקַח מַצָּה (נז) [ד]הָאֶמְצָעִית וְיִבְצָעֶנָּה לִשְׁתַּיִם, (נח) וְיִתֵּן חֲצָיָהּ לְאֶחָד מֵהַמְסֻבִּין לְשָׁמְרָהּ (יט) לָאֲפִיקוֹמָן, וְנוֹתְנִין אוֹתָהּ (נט) תַּחַת הַמַּפָּה, וְחֲצָיָהּ הַשֵּׁנִי יָשִׂים בֵּין שְׁתֵּי הַשֻּׁלְמוֹת. (ס) [ש]וְיִגְבְּיהֵם

(כ) הַקְּעָרָה [ת]שֶׁיֵּשׁ בָּהּ הַמַּצּוֹת וְיֹאמַר (כא) (סא) הָא לַחְמָא עַנְיָא, עַד [ב]מָה נִשְׁתַּנֶּה'. הַגָּהּ: (סב) וְיֹאמַר (סג) בְּלָשׁוֹן שֶׁמְּבִינִים הַנְּשִׁים וְהַקְּטַנִּים, אוֹ יְפָרֵשׁ לָהֶם הָעִנְיָן, וְכֵן עָשָׂה ר"י מִלוּנְדְרִי כָּל הַהַגָּדָה בְּלָשׁוֹן לַעַ"ז (סד) כְּדֵי שֶׁיָּבִינוּ הַנָּשִׁים וְהַקְּטַנִּים (כל בו (סי' ס) ומהרי"ב). [א]וְאָז יְצַוֶּה (כב) לְהַסִּירָם מֵעַל הַשֻּׁלְחָן (סה) וּלְהַנִּיחָם בְּסוֹף הַשֻּׁלְחָן כְּאִלּוּ כְּבָר אָכְלוּ, כְּדֵי שֶׁיִּרְאוּ הַתִּינוֹקוֹת לָמָּה שׁוֹתִים כּוֹס שֵׁנִי קֹדֶם סְעוּדָה. וְאִם אֵין חָכְמָה בַּבֵּן, אָבִיו מְלַמְּדוֹ. אִם אֵין לוֹ בֵּן, אִשְׁתּוֹ שׁוֹאַלְתּוֹ, וְאִם לָאו, הוּא שׁוֹאֵל אֶת עַצְמוֹ. וַאֲפִלּוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שׁוֹאֲלִים זֶה לָזֶה (כל) 'מַה נִּשְׁתַּנָּה' וְכוּ'. (ע) (נ)כְשֶׁהַבֵּן אוֹ הָאִשָּׁה שׁוֹאֶלֶת אֵין צָרִיךְ לוֹמַר 'מַה נִּשְׁתַּנָּה', אֶלָּא מַתְחִיל 'עֲבָדִים'

[ג]וּכְשֶׁמַּתְחִיל 'עֲבָדִים הָיִינוּ לְפַרְעֹה' מַחֲזִיר הַקְּעָרָה שֶׁבָּהּ הַמַּצּוֹת לְפָנָיו, (עא) וְקוֹרֵא כָּל הַהַגָּדָה, [ד]וּכְשֶׁיִּגִּיעַ

ר הָרא"ש (פ"י סי' ל) וְהַגָּהָבִי (סדר של פסח לח.) וּשְׁאָר פּוֹסְקִים. ש טוּר וְהָרוֹקֵחַ (סי' רפג). ת הָרא"ש בְּתְשׁוּבָה (כלל ד סי' ה) וּשְׁאָר פּוֹסְקִים. א שָׁם בַּגְּמָרָא (קט"ז) [קט"ו] (ע"ב) וְכֵן כָּתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת (ד"ה למה) וְרַשְׁבָּ"ם (ד"ה ואין עוקר) שָׁם. ב מִשְׁנָה וּבְרַיְיתָא שָׁם קט"ז (ע"א). ג טוּר מַהָא דְּלַחְמָא עַנְיָא כו' קט"ו (ע"ב). ד שָׁם (קי"א) [קט"ז] (ע"ב).

בַּאֵר הֵיטֵב

אִם יְבָרֵךְ בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה. טוּר. וְלָכֵן אִם אֵרַע שֶׁאָכַל כַּזַּיִת לֹא יְבָרֵךְ בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה. טו"ז (סק"ח) וּמָגֵן אַבְרָהָם (ס"ק יח), חק יַעֲקֹב (ס"ק כט): (יט) לַאֲפִיקוֹמָן. וְחִזְרוֹנוֹ הַגָּדוֹל יִטְמֹן. אַחֲרוֹנִים. גַּם רְאוּי לְכַוְּנָה בְּמִטְפַּחַת וּלְהָנִיחַ בֵּין הַכִּר וְהַכֶּסֶת, וּכְשֶׁרוֹצֶה לֶאֱכֹל יוֹצִיאֶהּ כְּמוֹ שֶׁהִיא בְּתוֹךְ הַמַּפָּה, וְיַשְׁלִשׁ לַאֲחוֹרָיו וְיֵלֵךְ כְּמוֹ אַרְבַּע אֲמוֹת וְיֹאמַר כָּךְ הָיוּ אֲבוֹתֵינוּ הוֹלְכִים מִשְׁאַרוֹתָם צְרוּרוֹת בְּשִׂמְלוֹתָם. רַשַׁ"ל (שו"ת סי' פח). וְעַיֵּן חק יַעֲקֹב סִימָן תע"ב סָעִיף קָטָן ב' טַעַם לְמִנְהָג שֶׁהַתִּינוֹקוֹת לוֹקְחִים הָאֲפִיקוֹמָן: (כ) הַקְּעָרָה. עִם כָּל מַה שֶּׁעָלֶיהָ, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְהָסִיר הַתַּבְשִׁילִין. טוּר: (כא) הָא לַחְמָא. יֵשׁ אוֹמְרִים הָא כְּלַחְמָא, עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (ס"ק כב):

בְּאוּר הֲלָכָה

בְּרוּרָה בְּסָעִיף קָטָן כ', וּכְבָר הֵעַרְתִּי זֹאת בְּהַדְפָּסָה שְׁנִיָּה בְּשׁוּלֵי הַגִּלָּיוֹן. אֲכָן כְּעֵת מָצָאתִי לִי תֵּבָא דְּמֵיסַי לִדְבָרַי הָלָא הוּא הָרַשְׁבַּ"ץ בְּסֵפֶר יָבִין שְׁמוּעָה דַּף ל"ה (ע"א סוד"ה תניא) שֶׁכָּתַב בְּעִנְיַן כָּרְפַּס, דְּדַעַת הָרַמְבַּ"ם (פ"ח ה"ב) דְּבָעִינַן כַּזַּיִת, וְכָתַב דְּכֵן מִסְתַּבֵּר, דְּכֵינָן דְּצָרִיךְ נְטִילָה בְּוַדַּאי כַּזַּיִת בְּעִינַן כְּבוֹלֵכֶת פַּת גְּמוּר, דְּמִסְתַּבֵּר דְּאֵינוֹ חַיָּב בִּנְטִילָה, דְּבְוַדַּאי לֹא גָּזְרוּ בְּכָגוֹן זֶה מִשּׁוּם טָרְדָּא תְּרוּמָה, וּכְמוֹ כֵן לְעִנְיַן פֵּרוֹת שֶׁשִּׁבְּרוּ בְּמִשְׁקֶה, וְהֵבִיאוֹ גַּם בְּמִשֶּׁה יְהוּדָה (סק"א) הֲרֵי מְפֹרָשׁ כְּדִבְרֵינוּ. [ג]וְצָרִיךְ עִיּוּן לְדִינָא:

* וְאֵינוֹ מְבָרֵךְ אַחֲרָיו. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס"ק נו). וְכָתַב הַגְּרַ"א בְּבֵאוּרוֹ דְּכָל זֶה הוּא בְּפִי שִׁיטַת הַמְחַבֵּר בְּסִימָן תע"ד (ס"א) דְּמְבָרֵךְ רַק בְּרָכָה אַחַת עַל שְׁנֵי כּוֹסוֹת הָרִאשׁוֹנִים, וּמְשׁוּם דְּהַלַּיְלָה לֹא הָוֵי הַפְסָק, וּלְהֶכִי אֵינוֹ מְבָרֵךְ בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה דְּאָסְמְךָ בְּרָכַת כָּרְפַּס יֹאכַל הַמָּרוֹר בְּלֹא בְּרָכָה, אֲבָל לְפִי שִׁיטַת הַגְּרַ"א וּכְפִי מַה שֶּׁנִּבְאַר דִּמְבָרֵךְ אֲבָל כּוֹס כְּכוֹס, דְּאִי אֶפְשָׁר לִסְמֹךְ אִבְּרָכַת כּוֹס רִאשׁוֹן מִשּׁוּם דְּהַסְּעִיף בְּהַלַּיְלָה וְהַגָּדָה, דְּאִם כֵּן אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר דְּסוֹמְכִין אָנוּ בַּאֲכִילַת מָרוֹר אִבְּרָכַת כָּרְפַּס שֶׁהֲרֵי הַסְּיָק בְּהַגָּדָה וְהַלַּיְלָה, (אֶלָּא דְּטִקְּטוּרָא דְּמָרוֹר מְבָרְכָה, מִשּׁוּם דְּהֲרֵי בְּדָבָרִים הַבָּאִים בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה דְּנִפְטָר בִּבְרָכַת 'הַמּוֹצִיא'), וְאִם כֵּן הֲרֵי חִיֵּב לְבָרֵךְ בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה אַחַר אֲכִילַת כָּרְפַּס כֵּיוָן דְּלֹא שַׁיָּךְ לִסְעוּדָה הַבָּאָה אַחַר כֵּן, זֶהוּ תֹּרֶף דִּבְרֵי הַגְּרַ"א. וּכְאֶמֶת הֲרֵי מִגֵּן אַבְרָהָם נִזְהַר מִזֶּה וְכָתַב בְּסִימָן תע"ד (סק"א) דְּאַכַּף כּוֹס צָרִיךְ לְבָרְכוֹ לְבַדּוֹ עַל עֲלָמָא וַאֲפִלּוּ לְמַאן דְּסָבִירָא לֵיהּ דְּהַגָּדָה וְהַלַּיְלָא לֹא הָוֵי הַפְסָק, וּמִשּׁוּם דְּכָל חָדָא וְחָדָא מִצְוָה בְּפָנֵי עַצְמָהּ לְהֶכִי צָרִיךְ לְבָרֵךְ עַל כָּל אַחַת, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הָרִי"ף (כד.) בְּתִחִלַּת דְּבָרָיו בְּשֵׁם רַבֵּנוּתָא), וּלְפִי דְּבָרִי מָגֵן אַבְרָהָם נִדְחוּ דִּבְרֵי הַגְּרַ"א. וְכַפָּגֵן אַבְרָהָם כָּתְבוּ הַרְבֵּה אַחֲרוֹנִים לְמַעְלָה בְּסִימָן קע"ח סָעִיף ו', זוֹלַת הַשַּׁ"ז (סק"י), עַיֵּן שָׁם. וְצָרִיךְ לוֹמַר דְּגַם כֵּאן יֵשׁ לוֹמַר סְבָרָא זוֹ דְּכָרְפַּס וּמָרוֹר שְׁתֵּי מִצְוֹת נִינְהוּ וּלְהֶכִי אֵין אַחַת פּוֹטֶרֶת אֶת חֲבֶרְתָּהּ. [ד]וְצָרִיךְ עִיּוּן:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

זוֹ גַּם הַמָּרוֹר שֶׁיֹּאכַל אַחַר כָּךְ [אַחֲרוֹנִים]: (נו) וְאֵינוֹ מְבָרֵךְ אַחֲרָיו. אֲפִלּוּ אִם אָכַל כַּזַּיִת, לְפִי שֶׁבֵּרְכָה רִאשׁוֹנָה קָאֵי גַּם עַל הַמָּרוֹר וְכַנַּ"ל, וְעַל כֵּן בִּרְכַּת הַמָּזוֹן שִׁפּוֹטֶר אֶת הַמָּרוֹר שֶׁאוֹכַל בְּתוֹךְ הַסְּעֻדָּה קָאֵי גַּם עַל הַכָּרְפַּס שֶׁאָכַל מִקֹּדֶם. וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד"ה ואינו מברך) מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ בְּשֵׁם הַגְּרַ"א בָּזֶה: (נז) הָאֶמְצָעִית וְיִבְצָעֶנָּה לִשְׁתַּיִם. כְּדֵי (עמ) לְקַיֵּם מַה שֶּׁקָּרָאתָ הַכָּתוּב (דברים טז ג) 'לֶחֶם עֹנִי', וְדָרְכּוֹ שֶׁל עָנִי בִּפְרוּסָה. (נח) וְאָמַר 'הָאֶמְצָעִית' כִּי בִּרְכַּת אֲכִילַת מַצָּה הָעֶקֶר עָלֶהָ קָאֵי, וּבִרְכַּת 'הַמּוֹצִיא' שֶׁמְּבָרֵךְ מִתְּחִלָּה קָאֵי עַל הָעֶלְיוֹנָה הַמֻּנַּחַת לְפָנָיו: (נח) וְיִתֵּן חֲצִיָּהּ וְכוּ'. כְּדֵי (עג) שֶׁשְּׁתֵּי אֲכִילוֹת שֶׁאוֹכַל לְשֵׁם מַצָּה יִהְא בִּפְרוּסָה. וְטוֹב שֶׁאוֹתוֹ חֵלֶק יִהְיֶה יוֹתֵר גָּדוֹל [אַחֲרוֹנִים]: (נט) תַּחַת הַמַּפָּה. וְכָךְ לְמָה (עד) שֶׁאוֹמַר (שמות יב לד) 'מִשְׁאֲרֹתָם צְרֻרֹת בְּשִׂמְלוֹתָם', וְיֵשׁ שֶׁנּוֹתְנִין אוֹתָהּ עַל כְּתֵפֵיהֶם זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרַיִם. וְיִהְיוּ נִזְהָרִין שֶׁיְּכָרֵךְ הָאֲפִיקוֹמָן בְּמַפָּה שֶׁלֹּא כִּבְקִאראקמע"ל, כִּי הַכָּרִים מִסְתָּמָא מְכֻבָּסִין בְּקִאראקמע"ל [חַיֵּי אָדָם (כללי קל הסדר בקצרה ס"ו)]: (ס) וְיַגְבִּיהֵ הַקְּעָרָה. עִם כָּל מַה שֶּׁעָלֶיהָ, (עה) וְאֵין צָרִיךְ לְהָסִיר הַתַּבְשִׁילִין: (סא) 'הָא לַחְמָא'. [א]וְיֵשׁ אוֹמְרִים (עו) 'כְּהָא לַחְמָא'. וְצָרִיךְ (עז) לְאָמְרוֹ בְּקוֹל רָם: (סב) וְיֹאמַר בְּלָשׁוֹן וְכוּ'. רְצוֹנוֹ לוֹמַר מֵהָא לַחְמָא' וְאֵילָךְ, דְּהוּא הַתְחָלַת הַגָּדָה: (סג) בְּלָשׁוֹן שֶׁמְּבִינִים וְכוּ'. וְיִקַּיֵּם בָּזֶה מַה שֶּׁאָמַר הַכָּתוּב (שמות יג ח) 'וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ' וְגוֹ': (סד) כְּדֵי שֶׁיָּבִינוּ הַנָּשִׁים. שֶׁהֲרֵי גַּם נָשִׁים חַיָּבוֹת בְּמִצְוַת הַלַּיְלָה וּבְאֶמְיַרַת הַגָּדָה, וְכַנַּ"ל בְּסִימָן תע"ב סָעִיף י"ד. וְלָכֵן הַחִיּוּב גַּם עַל הַמְשָׁרֵת שֶׁתַּשֵּׁב אֵצֶל הַשֻּׁלְחָן וְתִשְׁמַע כָּל הַהַגָּדָה, וְאִם צְרִיכוֹת לָצֵאת לְחוּץ לְבַשֵּׁל, עַל כָּל פָּנִים מְחֻיָּבֶת לִשְׁמֹעַ הַקִּדּוּשׁ, וּכְשֶׁיַּגִּיעַ לְרַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר כֹּל שֶׁלֹּא אָמַר וְכוּ', תִּכְנֹס וְתִשְׁמַע עַד לְאַחַר שְׁתֵּית כּוֹס שֵׁנִי, שֶׁהֲרֵי מִי שֶׁלֹּא אָמַר שִׁלְשָׁה דְּבָרִים הַלָּלוּ לֹא יָצָא. וְנוֹהֲגִין שֶׁגַּם קוֹרְאִין אוֹתָן שֶׁתִּשְׁמַע עֲשָׂרָה מַכּוֹת שֶׁהֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל מִצְרַיִם, כְּדֵי לְהַגִּיד לָהֶם כַּמָּה נִסִּים עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּשִׁבְיל יִשְׂרָאֵל [חַיֵּי אָדָם (שם)]: (סה) וּלְהַנִּיחָם בְּסוֹף הַשֻּׁלְחָן. וְאִם הַשֻּׁלְחָן קָטָן יְסִירֵם לְגַמְרֵי מֵעַל הַשֻּׁלְחָן, כִּי בְּלֹאו הָכִי לֵיכָא שִׁנּוּי לְתִינוֹק [עוֹלַת שַׁבָּת (סוף סק"ה)]: (סו) וְיִשְׁאֲלוּ. הַמְּצוֹת (פמ) הַמּוּכָנוֹת לַאֲכִילָה לָמָּה מְסַלְקִין אוֹתָם, וְיֹאמַר לָהֶם שֶׁאֵין רַשָּׁאִין לֶאֱכֹל עַד שֶׁיְּסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם. כָּתַב מַהֲרַי"ל (סדר ההגדה) דְּאֵין לִתֵּן שׁוּם מַצָּה עַל הַשֻּׁלְחָן עַד אַחַר הַפֶּסַח. מַהֲרַי"ל (סדר ההגדה): ז (כד) 'מַה נִּשְׁתַּנָּה'. וְלֹא יֹאמַר אָנוּ חַיָּבִים לִטְבֹּל וְכוּ', אֶלָּא 'אָנוּ מְטַבְּלִין', דְּאֵינוֹ חִיּוּב אֶלָּא מִשּׁוּם הַכְּרָזָה. טוּר. כְּשֶׁיֹּאמַר 'וְהִיא שֶׁעָמְדָה לַאֲבוֹתֵינוּ' וְכוּ' עַד 'הַקָּבָּ"ה מַצִּילֵנוּ מִיָּדָם' יֹאחַז הַכּוֹס בְּיָדוֹ, וְאָז יִהְיֶה הַפַּת מֻכָּסֶה כְּשֶׁאוֹחֵז הַכּוֹס בְּיָדוֹ. וּכְשֶׁיֹּאמַר 'וְנֹאמַר לְפָנָיו שִׁירָה חֲדָשָׁה', צָרִיךְ

(פמ) גְּמָרָא (קטו:): (עב) אַחֲרוֹנִים: (עג) הַגְּרַ"א: (עד) אַחֲרוֹנִים: (עה) מָגֵן אַבְרָהָם (ס"ק כג) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (עו) מָגֵן אַבְרָהָם (ס"ק כד): (עז) רַשַׁ"ל בְּתְשׁוּבָה (סי' פח):

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] וּבשו"ע הרב (סל"ז) כתב: יש מדקדקים לומר כהא לחמא או הא כלחמא וכו', ולפיכך אף שבכל הספרים הנוסח הוא הא לחמא מכל מקום האומר כהא לחמא או הא כלחמא לא הפסיד. ובסידור כתוב 'הא לחמא'. בציר"י תחת הה' **ב]** ובשו"ע הרב (סל"ח) העתיק דברי המג"א להלכה, וכתב: ועכשיו אין נוהגין אפילו בעקירת הקערה, לפי שהתינוקות יודעין שעיקר האכילה לא תהיה ממצות אלו שבקערה, ולפיכך לא ישאלו כלום כשיסירם מעל השולחן. **ג]** ובשו"ע הרב (סעיפים יח-יט) כתב כשו"ע, ומשמע שסבר שצריך נטילה גם על פחות מכזית. **ד]** ובשו"ע הרב (סי"ח) כתב: לענין הלכה יש לחוש לב' הסברות, ולכן לא יאכל מהירקות כזית שלם שלא יצטרך לברך אחריו בורא נפשות רבות לפי סברא האחרונה, ואם אירע שאכל כזית לא יברך בורא נפשות רבות שלא יברך לבטלה לפי סברא הראשונה.

Mishna Brura Memukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

לְ׳מַצָּה זוּ׳ צָרִיךְ לְהַגְבִּיהַּ לְהַרְאוֹתָהּ לַמְסֻבִּין שֶׁתַּחֲבֹב הַמִּצְוָה עֲלֵיהֶם. (וְיֵשׁ לְהַגְבִּיהַּ מַצָּה הַפְּרוּסָה שֶׁהִיא כְּלֶחֶם עֹנִי) (מהר״י וויל (סי׳ קנג)). (עב) וְכֵן כְּשֶׁמַּגִּיעַ (כה) לְ׳מָרוֹר זֶה׳. (עג) ה׳וּכְשֶׁמַּגִּיעַ לְ׳לְפִיכָךְ׳ מַגְבִּיהַּ כָּל אֶחָד כּוֹסוֹ בְּיָדוֹ עַד שֶׁחוֹתֵם ׳גְּאַל יִשְׂרָאֵל׳. הַגָּהָה: וְנוֹהֲגִין לִזְרֹק מְעַט מִן הַכּוֹס (כו) (עד) בְּאֶצְבָּעוֹ (דברי עצמו) כְּשֶׁמַּגִּיעַ לְ׳דָּם וָאֵשׁ וְתִימְרוֹת עָשָׁן׳, וְכֵן כְּשֶׁמַּזְכִּיר הַמַּכּוֹת ׳דְּצַ״ךְ עַדַ״שׁ בְּאַחַ״ב׳ בְּכָלָל וּבִפְרָט, הַכֹּל (עה) ט״ז פְּעָמִים (מהרי״ל (מדי סכגדה)). (עו) וְיִהְיֶה הַפַּת מְגֻלֶּה בְּשָׁעָה שֶׁאוֹמֵר הַהַגָּדָה עַד לְפִיכָךְ (עז) שֶׁאוֹחֵז הַכּוֹס (כו) [כז] בְּיָדוֹ, (עה) וְאָז יִכְסֶה הַפַּת

(אגור (סי׳ תפנ״ה) ובית יוסף (ד״ה וכתוב)):

תעד עַל כּוֹס שֵׁנִי אֵין מְבָרְכִין. וּבוֹ סָעִיף אֶחָד:

א שׁוֹתֶה כּוֹס שֵׁנִי א׳וְאֵין מְבָרֵךְ עָלָיו (א) **לֹא בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה וְלֹא בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה, שֶׁאֵין מְבָרְכִין ׳בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן׳ כִּי אִם עַל כּוֹס שֶׁל קִדּוּשׁ** (ב) **וְעַל כּוֹס שֶׁל בִּרְכַּת הַמָּזוֹן,** ב׳וְאֵין מְבָרְכִין ׳עַל הַגָּפֶן׳ (ג) **כִּי אִם אַחַר כּוֹס רְבִיעִי.** הַגָּהָה: וְהַמִּנְהָג בֵּין אַשְׁכְּנַזִים לְבָרֵךְ בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה (ד) עַל כָּל כּוֹס וְכוֹס, (ה) אֲבָל בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה אֵין מְבָרְכִין רַק אַחַר הָאַחֲרוֹן לְבַד, וְכֵן דַּעַת רֹב הַגְּאוֹנִים:

א טוּר בְּשֵׁם אֲבִיו הָרֹא״שׁ שָׁם בְּפֶרֶק עַרְבֵי פְּסָחִים (סי׳ כד) וְרַב כֹּהֵן צֶדֶק (רי״ץ גיאת הלכות פסחים עמ׳ שיט), וְכָתַב הָרֹא״שׁ שָׁם שֶׁכֵּן נָהֲגוּ.

ב שָׁם בְּשֵׁם רַב שְׁרִירָא וְרַב הַאי (שערי תשובה סי׳ קא) וְהָרֹא״שׁ (שם, ושו״ת כלל יד סי׳ ה) וְהָרַבֵּנוּ יוֹנָה.

בֵּאֵר הֵיטֵב

לוֹמַר ונאמר בְּנִקּוּד סְגוֹל״ וְנֶאֱמַר שֶׁהוּא לְשׁוֹן עָבָר, דְּקָאֵי עַל גְּאֻלַּת מִצְרַיִם שֶׁעָבְרָה. בַּ״ח (סי״ג) רַשַׁ״ל (סי׳ פח) שָׁלַ״ה (מס׳ פסחים פרק נר מצוה לו): **(כה) לְ׳מָרוֹר.** אֲבָל כְּשֶׁגִּיעַ לְפֶסַח שָׁהִיוּ אֲבוֹתֵינוּ וְכוּ׳ לֹא יֹאחַז בְּיָדוֹ, דְּהָוֵי כְּמַגְבִּיהַּ קָדָשִׁים בְּחוּץ, אֲבָל מִכָּל מָקוֹם יִסְתַּפֵּק בּוֹ. מַהֲרַ״י וֵיל סִימָן קצ״ג: **(כו) בְּאֶצְבָּעוֹ.** כָּתַב בְּהַגָּהַת מִנְהָגִים (טירנא, ליל הסדר אות צח) דְּיֵשׁ לִזְרֹק בְּקַטָּנָה דְּהַיְינוּ הַזָּרָת, וְהַמֻּגָּן אַבְרָהָם (ס״ק כח) כָּתַב דְּיֵשׁ לִזְרֹק בַּקְּמִיצָה שֶׁהוּא אֶצְל הַקְּטַנָּה, דְּבַקְּמִיצָה הִכָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמִצְרַיִם, וּבִדְרָכֵי מֹשֶׁה (ס״ק יח) כָּתַב דְּיֵשׁ לִקַּח בְּאֶצְבַּע דַּוְקָא וְכַמָּה שֶׁנֶּאֱמַר ׳אֶצְבַּע אֱלֹהִים הִיא׳, וְכֵן עִקַּר. חק יַעֲקֹב (ס״ק לח): **(כז) בְּיָדוֹ.** בְּנוֹסַח הַבְּרָכָה ׳אֲשֶׁר גְּאָלָנוּ׳ כָּתַב מַהֲרַ״י וֵיל (סי׳ קצג) כְּשֶׁחָל פֶּסַח בְּמוֹצָאֵי דְּיֵשׁ לַהֲפֹךְ וְלוֹמַר תְּחִלָּה ׳מִן הַפְּסָחִים׳ וְאַחַר כָּךְ ׳מִן הַזְּבָחִים׳, דְּאֵין חֲגִיגָה דּוֹחָה שַׁבָּת, וּבְלֵיל שֵׁנִי לְהַכָּךְ, עַיֵּן שָׁם, וּבְפֶסַח מְצֻבִּין סִימָן רס״ח כָּתַב שֶׁיֵּשׁ לוֹמַר הַכֹּל בְּנֶסַח אֶחָד ׳מִן הַזְּבָחִים וּמִן הַפְּסָחִים׳, וְהַסְּכָמַת אַחֲרוֹנִים כְּמַהֲרַ״י וֵיל, וְכֵן כָּתַב הַפְּ״ח (סי״ג). בְּאֲמִירַת הַלַּיְלָה אֵין לַיְשֵׁב מַשָּׁה, אֶלָּא בְּאֵימָתָה וּבִיְרָאָה. שָׁלַ״ה (מס׳ פסחים, פרק נר מצוה לד). כָּתַב לְבוּשׁ, אֵין נוֹהֲגִין לְבָרֵךְ עַל הַלַּיְלָה, כֵּיוָן שֶׁמְּחַלְּקִין קֹדֶם חֲצִיוֹ לְאַחַר הַסְּעוּדָה וְחֲצִיוֹ לְאַחַר הַסְּעוּדָה. סוּמָא חַיָּב בְּקִרִיאַת הַהַגָּדָה, וּכְשֶׁמַּגִּיעַ לְ׳מַצָּה זוּ׳ וּלְ׳מָרוֹר זֶה׳, אֵין לוֹמַר ׳זֶה׳, אֶלָּא אוֹמֵר ׳מַצָּה שֶׁאָנוּ אוֹכְלִים׳ וְכוּ׳, עַיֵּן חק יַעֲקֹב סָעִיף קָטָן ל״ט:

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

הַבֵּאֵר הֵיטֵב, שֶׁכָּתַב כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ, וְעַיֵּן שָׁם בְּפִשּׁוּטָהּ שֶׁכָּתַב שֶׁאַף הַחֲרָדִים עַל דָּבָר ה׳ וְאוֹכְלִין מִן הַקְּרֵי״ן בְּמָקוֹם שֶׁהַחֶזָּרָת שֶׁהוּא לְאַטוֹ״א סַאלַא״ט מְצוּי אַף שֶׁהוּא עוֹדְנוּ קָטָן מְאֹד, קוֹרֵא אֲנִי עַל הַקְּרֵי״ן סַנְגָה וְאֵין בּוֹ מִצְוָה, עַיֵּן שָׁם: **ז [כז] בְּיָדוֹ.** עַיֵּן בֵּאֵר הֵיטֵב. וְכָתַב בְּאוֹר הַחַיִּים פָּרָשַׁת בְּהַעֲלֹתְךָ (במדבר ט יד), גַּבְרָא יָכוֹל לוֹמַר כָּל סֵדֶר הַהַגָּדָה עֲבָדִים הָיִינוּ וְכוּ׳, וְהָבִיאוֹ בְּבִרְכֵי יוֹסֵף (ס״ק יז). וּמַה שֶּׁכָּתַב בְּנֶסַח ׳מִן הַזְּבָחִים׳, דִּכְמוֹצָאֵי שַׁבָּת יֵשׁ לוֹמַר לְהַבְדִּיל, עַיֵּן בְּכֻנְטֻס יְחֻזְקָאל סוֹף סִימָן כ״ג דִּבְשַׁנַּת תפ״ז הָיָה פֶּסַח בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת וְדָרַשׁ בְּשַׁבָּת הַגָּדוֹל שֶׁלֹּא לְשַׁנּוֹת הַנֶּפֶשׁ, שֶׁאָנוּ מִתְפַּלְּלִים שְׁנוֹזְקָה לָאֲכל פְּסָחִים כְּשֶׁיִּבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְהֵינוּ כְּשֶׁלֹּא יָחוּל בְּשַׁבָּת, וְאַף אִם לְפִי הַקְּבִיעוּת לְשָׁנָה הַבָּאָה יָחוּל בְּשַׁבָּת אֵין בְּכָךְ כְּלוּם, שֶׁאָז יִקָּדֵשׁ עַל פִּי הָרְאִיָּה, עַיֵּן שָׁם:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

בַּהֲסָבָה רַק בְּאֵימָה וְיִרְאָה [שָׁלַ״ה (מס׳ פסחים, פרק נר מצוה לד)]. כְּשֶׁ׳אמַר ׳ונאמר לְפָנָיו שִׁירָה׳ א]צָרִיךְ לוֹמַר ונאמר בְּנִקּוּד סְגוֹל ׳וְנֶאֱמַר׳ שֶׁהוּא לְשׁוֹן עָבָר, דְּקָאֵי עַל גְּאֻלַּת מִצְרַיִם [אַחֲרוֹנִים]: **(עב) וְכֵן כְּשֶׁמַּגִּיעַ לְ׳מָרוֹר זֶה׳.** אֲבָל כְּשֶׁגִּיעַ לְפֶסַח שָׁהִיוּ אֲבוֹתֵינוּ וְכוּ׳, לֹא יֹאחַז בְּיָדוֹ הַבָּשָׂר שֶׁהוּא זֵכֶר לַפֶּסַח, דְּהָוֵי כְּמַגְבִּיהַּ קָדָשִׁים בְּחוּץ, דְּנִרְאֶה מִזֶּה שֶׁהִקְדִּישׁוֹ לַפֶּסַח. כָּתַב הַמְּרְדְּכַי (סדר של פסח לח.) דְּצָרִיךְ לוֹמַר ׳וְנֹאכַל שָׁם (פ) מִן הַזְּבָחִים וּמִן הַפְּסָחִים׳, דְּהָא אוֹכְלִין תְּחִלָּה מִן הַחֲגִיגָה דְּהַיְינוּ הַזָּבַח, אֲבָל הַפֶּסַח נֶאֱכָל עַל הַשֹּׂבַע: **(עג) וּכְשֶׁמַּגִּיעַ לְ׳לְפִיכָךְ׳ מַגְבִּיהַּ וְכוּ׳.** וּבְשֶׁלַ״ה (שם לא) כָּתַב דְּגַם כְּשֶׁ׳אמַר ׳וְהִיא שֶׁעָמְדָה לַאֲבוֹתֵינוּ וְלָנוּ׳ עַד ׳הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַצִּילֵנוּ מִיָּדָם׳ יֹאחַז הַכּוֹס בְּיָדוֹ, וְאָז יִהְיֶה הַפַּת מֻכָּסֶה כְּשֶׁאוֹחֵז הַכּוֹס בְּיָדוֹ: **(עד) בְּאֶצְבָּעוֹ.** נוֹהֲגִין (פס) לִזְרֹק בְּאֶצְבַּע עַל שֵׁם ׳אֶצְבַּע אֱלֹהִים הִיא׳, דְּלֹא כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּהַגָּהַת מִנְהָגִים (טירנא, ליל הסדר אות צח) לִזְרֹק בְּזָרֶת קָטָן: **(עה) שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה פְּעָמִים.** כְּנֶגֶד אוֹתִיּוֹת י״ו מִשְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהִכָּה אֶת פַּרְעֹה: **(עו) וְיִהְיֶה הַפַּת מְגֻלֶּה וְכוּ׳.** דְּלְכֵן נִקְרָא הַמַּצָּה (פנ) ׳לֶחֶם עֹנִי׳ (דברים טז ג), שֶׁעוֹנִין עָלָיו דְּבָרִים: **(עז) שֶׁאוֹחֵז הַכּוֹס בְּיָדוֹ.** כְּדֵי (פנ) לוֹמַר שִׁירָה עַל הַיַּיִן: **(עח) וְאָז יְכַסֶּה הַפַּת.** שֶׁלֹּא יִרְאֶה (פז) בָּשְׁתּוֹ, כִּדְאִיתָא סִימָן רע״א סָעִיף ט׳:

א (א) לֹא בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה. וְאַף עַל גַּב (ב) דְּאַרְבָּעָה כּוֹסוֹת שָׁתְקִנוּ רַבָּנָן, (ג) כָּל אַחַת מִצְוָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ הִיא, מִכָּל מָקוֹם כֵּיוָן דְּלֵיכָּא הָפְסֵק הַדַּעַת מִשְׁתֵּיהֶן, שָׁהֲרֵי כְּשֶׁבֵּרַךְ עַל כּוֹס רִאשׁוֹן הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁיִּשְׁתֶּה עוֹד כּוֹס, הִלְכָּךְ לֹא בָּעֵי לְבָרוּכֵי עַל כָּל כָּסָא וְכָסָא: **(ב) וְעַל כּוֹס שֶׁל בִּרְכַּת הַמָּזוֹן.** וְהַכּוֹס רְבִיעִי נִפְטָר בִּבְרָכָה שֶׁל כּוֹס שְׁלִישִׁי: **(ג) כִּי אִם אַחַר כּוֹס רְבִיעִי.** וְאַף עַל גַּב שֶׁבִּרְכַּת הַמָּזוֹן הוּא גְּמַר וְסִלּוּק וְחֲשִׁיב כְּהֶפְסֵק גָּמוּר לְעִנְיַן בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה שֶׁל כּוֹס שְׁלִישִׁי, (ג) מִכָּל מָקוֹם לְעִנְיַן בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה לֹא מַפְסִיד מִידֵי, שֶׁאֵין הֶפֶסֵד הַדַּעַת מְחַיֵּב לְבָרֵךְ תֵּכֶף בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה, וְיָכוֹל לְהַמְתִּין עַד שֶׁיִּשְׁתֶּה כָּל הַכּוֹסוֹת וְאָז יִפְטֹר בִּבְרָכָה אַחֲרוֹנָה אֶת כָּל הָאַרְבַּע כּוֹסוֹת בְּיַחַד: **(ד) עַל כָּל כּוֹס.** דְּמִשֶּׁהִתְחִיל בַּהַגָּדָה אָסוּר לִשְׁתּוֹת, (ד) וּלְהָכֵי הָוֵי הָפְסֵק לְאַצְרוּכֵי בְּרָכָה בְּכוֹס שֵׁנִי, וַאֲפִלּוּ נִיטָּא דְּזָה אֵינוֹ מַפְסִיק לְעִנְיַן בְּרָכָה (וּכְהָהִיא דְּסִימָן קע״ח סָעִיף ו׳), מִכָּל מָקוֹם כֵּיוָן דְּכָל חֲדָא וַחֲדָא (ה) הָוֵי מִצְוָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ, יֵשׁ לְבָרֵךְ עַל כָּל כּוֹס בְּרָכָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ: **(ה) אֲבָל בְּרָכָה**

שַׁעַר הַצִּיּוּן

כח). **וּפְשׁוּט שֶׁאִם הוּא אִסְטְנִיס וְעַל יְדֵי זֶה יִהְיֶה נִמְאָס בְּעֵינָיו אַחַר כָּךְ לִשְׁתּוֹת הַנּוֹתָר מִן הַכּוֹס וְיָבוֹא לִידֵי הֶפְסֵד אֲכָלִין, אֵין כְּדַאי לְזָרֹק מִמֶּנּוּ בְּאֶצְבָּעוֹ אֶלָּא עַל יְדֵי שְׁפִיכָה מִן הַכּוֹס. אַחַר כָּךְ מָצָאתִי שֶׁיֵּשׁ אוֹמְרִים שֶׁלְּכַתְּחִלָּה נָכוֹן לִנְהֹג כֵּן עַל יְדֵי שְׁפִיכָה מִן הַכּוֹס וְלֹא בְּאֶצְבַּע, וְעַל כֵּן בְּאִסְטְנִיס בְּוַדַּאי יֵשׁ לִנְהֹג כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי:** (פד) מְדָרָשׁ (טור בשם מדרש שוחר טוב): **(פה)** מֻגָּן אַבְרָהָם (סק״ל):

א (פ) עוֹלַת שַׁבָּת: (ג) כְּנֶגֶד אַרְבַּע לְשׁוֹנוֹת שֶׁל גְּאֻלָּה: **(ג)** הַגְּר״א בְּשֵׁם הָרַמְבַּ״ן (מלחמות כד:): **(ד)** כֵּן הוּא דַּעַת הַגְּר״א, דְּזֹהוּ הַשַּׁעַם שֶׁמְּבָרְכִין עַל כָּל כּוֹס: **(ה)** מֻגָּן אַבְרָהָם (סק״א). וְהַטַּ״ז (סק״א) כָּתַב טַעַם עַל זֶה, וְהוּא גַּם כֵּן כְּעֵין זֶה:

לְיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] וכ״כ בשו״ע הרב (סמ״ו), אולם בסידור כתב לומר ׳ונאמר׳ בניקוד חולם, ולא כתוב שם התיבות ׳שירה חדשה׳, אלא ׳ונאמר לפניו הללויה׳.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah